

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
КАФЕДРА ПРАВОЗНАВСТВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»

18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03.

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ПРОЄКТНО-ГРАНТОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

Галузь знань	28 «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність	281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітня програма	«Публічне адміністрування»

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: **Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»**

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Стрілець Б. В. – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри правознавства Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Кліндухова Т. М. – старший викладач кафедри правознавства Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Куц Ю. О. – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України;

Крюков О. І. – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного адміністрування в сфері цивільного захисту Навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

Програму навчальної дисципліни «Проектно-грантова діяльність» обговорено і схвалено на засіданні кафедри правознавства
Протокол засідання кафедри від 27 травня 2021 р., № 10

Завідувач кафедри правознавства
д. ю. н., професор
_____ Г. В. Лаврик

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Публічне управління та адміністрування»
д. ю. н., проф.
_____ Солдатенко О.В.

Анотація навчальної дисципліни

Формування у новій генерації спеціалістів у сфері публічного адміністрування знань і вмінь використання сучасного проектного підходу до залучення небюджетних коштів, в першу чергу, через проекти і програми, а також засвоєння методології управління проектами, повинно сприяти зростанню національної економіки. Існує багато можливостей для фінансування проектів, як міжнародні, так і національні донори пропонують значну кількість грантів, однак через просте незнання чи брак знань про методику підготовку проектів, статистика отримання грантів вітчизняними спеціалістами лишає бажати кращого.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні, методичні та прикладні аспекти проектно-грантової діяльності.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів комплексних уявлень про проектно-грантову діяльність, вироблення навичок зі складання та реалізації грантових проектів, а також отримання знань про існуючих грантодавців.

Зміст навчальної дисципліни розкривається у таких темах: Сутність понять «проектно-грантова діяльність», «грант» та класифікація грантів. Донорські організації та грантодавчі установи. Міжнародні програми і гранти як джерела фінансування досліджень. Особливості формування та реалізації міжнародних проектів на сучасному етапі. Пошук джерел фінансування проектів. Підготовча робота до розробки грантового проекту. Праця над проектною ідеєю. Підготовка опису проекту. Підготовка проектної заявки на міжнародний грант. Інформація про заявника (апліканта) при підготовці і складанні заявки на міжнародний грант. Грантрайтинг. Підготовка і складання заявки на міжнародний грант. Структура проектної заявки. Презентація, реалізація й завершення міжнародного грантового проекту. Правове регулювання міжнародної технічної допомоги. Офіційний портал координації міжнародної технічної допомоги в Україні. Міжнародні державні і приватні фонди. Міжнародні донорські організації та проекти міжнародної технічної допомоги, які працюють в Україні. Постійно діючі програми та гранти. Програма Horizon 2020 та Європейська Рада з наукових досліджень.

Аннотация учебной дисциплины

Формирование у нового поколения специалистов в области публичного администрирования знаний и умений использования современного проектного подхода к привлечению внебюджетных средств, в первую очередь, через проекты и программы, а также усвоение методологии управления проектами, должно способствовать росту национальной экономики. Существует много возможностей для финансирования проектов, как международные, так и национальные доноры предлагают значительное количество грантов, однако из простого незнания или отсутствия знаний о методике подготовки проектов, статистика получения грантов отечественными специалистами оставляет желать лучшего.

Предметом изучения учебной дисциплины являются теоретические, методические и прикладные аспекты проектно-грантовой деятельности.

Целью учебной дисциплины является формирование у студентов комплексных представлений о проектно-грантовой деятельности, выработка навыков по составлению и реализации грантовых проектов, а также получение знаний о существующих грантодателях.

Содержание учебной дисциплины раскрывается в следующих темах: Сущность понятий «проектно-грантовая деятельность», «грант» и классификация грантов. Донорские организации и грантодательские учреждения. Международные программы и гранты как источника финансирования исследований. Особенности формирования и реализации международных проектов на современном этапе. Поиск источников финансирования проектов. Подготовительная работа к разработке грантового проекта. Работа над проектной идеей. Подготовка описания проекта. Подготовка проектной заявки на международный грант. Информация о заявителе (аппликанте) при подготовке и составлении заявки на международный грант. Грантрайтинг. Подготовка и составление заявки на международный грант. Структура проектной заявки. Презентация, реализация и завершение международного грантового проекта. Правовое регулирование международной технической помощи. Официальный портал координации международной технической помощи в Украине. Международные государственные и частные фонды. Международные донорские организации и проекты международной технической помощи, которые работают в Украине. Постоянно действующие программы и гранты. Программа Horizon 2020 и Европейский совет по научным исследованиям.

Annotation of the academic discipline

The formation of knowledge and skills of the new generation of specialists in the field of public administration in the use of a modern project approach to attracting extra-budgetary funds, primarily through projects and programs, as well as the learning of project management methodology, should contribute to the growth of the national economy. There are many opportunities for project financing, both international and national donors offer a significant number of grants, however, due to simple ignorance or lack of knowledge about the methodology for project management, the statistics of receiving grants by domestic specialists leaves much to be desired.

The subject of study of the discipline is theoretical, methodological and practical aspects of project and grant activities.

The purpose of the discipline is to form students' complex ideas about project and grant activities, develop skills in the preparation and implementation of grant projects, as well as gain knowledge about existing grant givers.

The content of the discipline is revealed in the following topics: The essence of the “grant” concept and the classification of grants. Donor organizations and grant-awarding institutions. International programs and grants as a source of research funding. Features of the preparation and implementation of international

projects at the present stage. Search for sources of funding for projects. Preparatory work for the development of the grant project. Working on a project idea. Preparation of a project description. Preparation of a project application for an international grant. Information about an applicant when preparing and drawing up an application for an international grant. Grant writing. Preparation and drafting of an application for an international grant. The structure of the project proposal. Presentation, implementation and completion of an international grant project. Legal regulation of international technical assistance. The official portal for the coordination of international technical assistance in Ukraine. International public and private foundations. International donor organizations and international technical assistance projects that operate in Ukraine. Permanent programs and grants. Horizon 2020 and European Research Council.

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Проектно-грантова діяльність» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітня програма «Публічне адміністрування», затвердженої наказом по університету від 19 травня 2021 року № 90-Н.

Предметом навчальної дисципліни є теоретичні, методичні та прикладні аспекти проектно-грантової діяльності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Проектно-грантова діяльність» є формування у студентів комплексних уявлень про проектно-грантову діяльність, вироблення навичок зі складання та реалізації грантових проєктів, а також отримання знань про існуючих грантодавців.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 01);

спеціальні (фахові, предметні):

- здатність організувати діяльність органів публічного управління та інших організацій публічної сфери (СК 02);
- здатність здійснювати наукову та дослідницьку діяльність у сфері публічного управління та адміністрування (СК 09);
- здатність приймати обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції (СК 10);
- здатність обґрунтовувати доцільність і актуальність грантових проєктів та здатність реалізувати їх.

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

- здійснювати ефективне управління інноваціями, ресурсами, ризиками, проєктами, змінами, якістю, застосовувати сучасні моделі, підходи та технології, міжнародний досвід при проєктуванні та реорганізації управлінських та загально-організаційних структур (РН 06);
- розв'язувати складні задачі публічного управління та адміністрування, враховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії та проблеми, розробляти проєкти нормативно-правових актів для їх усунення (РН 02);
- планувати і здійснювати наукові та прикладні дослідження у сфері публічного управління та адміністрування, включаючи аналіз проблематики, постановку цілей і завдань, вибір та використання теоретичних та емпіричних методів дослідження, аналіз його результатів, формулювання обґрунтованих висновків (РН 12);
- розробляти обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції, враховувати цілі, наявні

законодавчі, часові та ресурсні обмеження, оцінювати політичні, соціальні, економічні та екологічні наслідки варіантів рішень (РН 11).

- освоїти методики обґрунтування доцільності грантових проєктів, а також уміти реалізовувати грантові проєкти.

Навчальна дисципліна є **вибірковою**.

Форма підсумкового контролю знань: ПМК.

Програмний зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Міжнародні гранти та проєкти: загальні положення

Тема 1. Сутність понять «проєктно-грантова діяльність», «грант» та класифікація грантів

Проєктно-грантова діяльність. Визначення поняття «грант». Види грантів. Переваги та недоліки грантів. Відкриті та закриті грантові програми. Разові конкурси. Циклічні конкурси. Постійні конкурси. Гранти загальної підтримки. Гранти на програми та проєкти. Гранти з частковим фінансуванням. Капітальні гранти. Корпоративні гранти. Початкові гранти. Гранти в натуральній формі. Перспективні гранти. Посередницькі гранти. Стимулюючі гранти. Цивільні гранти. Інтернет-ресурси, інститути, наукові центри як інформаційні джерела пошуку грантів. Донорські організації (донори). Класифікація донорів. Вітчизняні та міжнародні донори. Види міжнародних донорів: міждержавні організації, урядові, суспільні та корпоративні донори. Грантодавчі установи.

Тема 2. Міжнародні програми і гранти як джерела фінансування досліджень

Міжнародна програма як група пов'язаних і координованих міжнародних проєктів, які забезпечують досягнення мети на основі вибраної стратегії. Діюча система міжнародних донорських організацій. Білатеральні проєкти науково-технологічного співробітництва. Особливості управління білатеральними проєктами науково-технологічного співробітництва. Управління виконанням проєктів, підтриманих Українським Науково-Технологічним центром (The Science and Technology Center in Ukraine, STCU).

Тема 3. Особливості формування та реалізації міжнародних проєктів на сучасному етапі

Сутність та типологія міжнародних проєктів. Сутнісні аспекти системи управління міжнародними проєктами. Особливості формування інституту власника в міжнародних проєктах. Організаційно-технологічні особливості управління міжнародними проєктами. Основні учасники міжнародних проєктів. Інфраструктура міжнародних проєктів. Міжнародний лізинг. Міжнародний франчайзинг. Особливості договорів.

Тема 4. Пошук джерел фінансування проєктів

Класифікація грантодавців. Типи та різновиди фондів. Обмеження, що визначають специфіку й умови діяльності фонду. Вибір і звернення до обраного фонду. Співпраця з грантодавцями. Фандрайзингова діяльність. Складання бюджету проєкту. Види звітності. Результат фандрейзингової

компанії. Подяка. Види подяки. Заходи, спрямовані на подяку донору. Розвиток проєкту після закінчення фінансування. Моніторинг та оцінювання.

Модуль 2

Розробка проєктів та формування грантових заявок

Тема 5. Підготовча робота до розробки грантового проєкту

Напрями підготовчої роботи (перед написанням проєкту). Пошук та формулювання основної ідеї, на яку необхідні кошти. Оцінка потреб. Збір та аналіз інформації. Попередній моніторинг потенційного грантодавця: моніторинг діяльності загалом, його місії; моніторинг критеріїв (географічних, організаційних, тематичних) для надання грантів; моніторинг підтриманих проєктів за минулі роки. Моніторинг діяльності «конкурентів», ступінь розробки проблематики. Оцінка потреб, збір і аналіз інформації, аналіз зацікавлених сторін, загальні критерії оцінки проєкту.

Тема 6. Праця над проєктною ідеєю. Підготовка опису проєкту

Життєвий цикл проєкту: зародження ідеї проєкту, розробка, створення, поширення, використання продуктів (результатів) проєкту. Можливі джерела виникнення ідей: бачення апліканта, сигнали ринку, оточення, логіка розвитку галузі, результати наукових досліджень, дії конкурентів, конкурси ідей. SWOT-аналіз – аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища апліканта, LEAN-аналіз – визначення напрямків, які вже не є конкурентноспроможними. Мозковий штурм. Бюджет проєкту. Визначення ліміту часу для виконання проєкту. Управління ризиками. Моніторинг, оцінювання та аудит проєкту. Логіко-структурна матриця проєкту. Виконавці проєкту.

Тема 7. Підготовка проєктної заявки на міжнародний грант

Методичні підходи до здобуття грантів. Аналіз зацікавлених сторін. Аналіз проблем. Вибір потенційних донорів. Початок роботи над проєктною заявкою, її написання. Початок роботи над проєктною заявкою. Титульний аркуш. Анотація. Вступ. Постановка проблеми. Мета і завдання проєкту. Методи. Аудиторія проєкту. Припущення. Очікувані результати. Оцінювання. План реалізації проєкту. Звітність. Бюджет. Додатки. Стиль написання. Підсумковий самоконтроль.

Тема 8. Інформація про заявника (апліканта) при підготовці і складанні заявки на міжнародний грант

Резюме або Curriculum vitae (CV) заявника (апліканта) та його роль при підготовці і складанні заявки на міжнародний грант. Способи привернення уваги до резюме. Методи та етапи написання. Структура та основна інформація, що має бути в CV. Потенційні недоліки та труднощі при написанні. Візуальне оформлення. Можливі причини відхилення CV.

Тема 9. Грантрайтинг. Підготовка і складання заявки на міжнародний грант. Структура проєктної заявки

Проектна заявка на грант як документ, що представляє й описує план дій. Структура проєктної заявки. Моніторинг вимірювання впливу проєкту. Приклади формулювання результатів проєкту. Основна частина заявки. Формулювання напрямів моніторингу та оцінки ефективності проєкту. Складові проєктної заявки. Титульний аркуш. Коротка анотація. Постановка проблеми. Мета та завдання. Методи та заходи. Оцінка та звітність.

Тема 10. Презентація, реалізація й завершення міжнародного грантового проєкту

Структура презентації міжнародного грантового проєкту. Мистецтво презентації. Краш-тест проєкту та способи його проведення. Реалізація грантового проєкту. Труднощі, які виникають під час реалізації міжнародного грантового проєкту. Терміни та умови впровадження грантового проєкту. Освітній і персональний менеджмент. Управління міжнародним грантовим проєктом. Оперативне планування міжнародного грантового проєкту. Формування команди міжнародного грантового проєкту. Моніторинг і оцінка міжнародного грантового проєкту. Методи та інструменти оцінки міжнародного грантового проєкту. Завершення проєкту. Підведення підсумків. Звіт про виконаний проєкт. Змістовна і фінансова частини звіту. Поширення результатів проєкту.

Модуль 3

Міжнародна технічна допомога. Міжнародні програми та донорські організації (грантодавці)

Тема 11. Правове регулювання міжнародної технічної допомоги. Офіційний портал координації міжнародної технічної допомоги в Україні

Визначення міжнародної технічної допомоги. Історія виникнення та розвитку міжнародної технічної допомоги. Партнери міжнародної технічної допомоги. Механізми та форми надання міжнародної технічної допомоги. Міжнародна технічна допомога Україні. Дискусія щодо ефективності міжнародної допомоги. Вдосконалення системи здійснення міжнародної допомоги.

Офіційний веб-портал координації міжнародної технічної допомоги ProAID Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.

Тема 12. Міжнародні державні і приватні фонди

Діюча система міжнародних донорських організацій. Донорські програми організацій системи Організації Об'єднаних Націй (ООН): Програми розвитку ООН (ПРООН), Програми ООН з довкілля (ЮНЕП), Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО),

Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку (ЮНІДО), Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), Глобального екологічного фонду (ГЕФ) та ін. Міжнародні фінансові інституції (Світовий Банк, Європейський банк реконструкції і розвитку, Європейський інвестиційний банк та ін.). Урядові організації держав Європи, Америки, Азії. Процедурні вимоги і особливості надання фінансової підтримки закордонними урядовими і міжурядовими фондами. Діяльність приватних фондів. Причини і мотиви безповоротного (грантового) фінансування проєктів. Благодійність. Філантропія. Підтримка демократії. Формування громадянського суспільства. Пропаганда ліберальних цінностей. Пропагування товарів і технологій. Стимування міграції. Пропаганда національних цінностей.

Тема 13. Міжнародні донорські організації та проєкти міжнародної технічної допомоги, які працюють в Україні

Агентство США по міжнародному розвитку. Академія розвитку освіти. Американська асоціація юристів. Американська рада міжнародної освіти. Американський фонд охорони навколишнього середовища і здоров'я. Британська Рада. Економічна освіта та дослідницький консорціум. Європейський науковий фонд. Європейський фонд з розвитку освіти. Ініціатива з соціальної дії та відродження Євразії. Ініціативний центр сприяння активності та розвитку громадянського почину «Єднання». Інститут Аспена, Фонд досліджень неприбуткового сектору. Інститут миру Сполучених Штатів Америки. Карпатський фонд. Компанія «Американ експрес». Корпорація Карнегі в Нью-Йорку. Корпус миру. Міжнародний фонд "Відродження". Національна дослідницька рада. Національний Фонд Підтримки Демократії. Польська програма іноземної допомоги. Польський фонд "KNOW-HOW". Фундація українсько-польської співпраці RAUCI. Посольство Великобританії в Україні. Посольство Німеччини в Україні. Програма розвитку ООН в Україні. Програма технічної допомоги ТАСІС. Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів. Схема підтримки малих екологічних проєктів (SEPS II). Трест у підтримку взаєморозуміння. Фонд Білла і Мелінди Гейтс. Фонд Бредлі. Фонд ДОЕН. Фонд ім. Стефана Баторія. Фонд Картажа. Фонд Чарльза Стюарта Мотта. Фонд Сороса «Інститут відкритого суспільства». Фонд «Євразія».

Тема 14. Постійно діючі програми та гранти

Грантові та кредитні програми: «Енергозбереження», «Чисте виробництво». Грант Європейського Союзу для ОСББ на утеплення будинків. Міжнародний Вишеградський фонд малі та середні гранти. Креативна Європа. Конкурсна програма «Стипендії» від Українського культурного фонду. Конкурс «Фонду розвитку українських ЗМІ» за підтримки посольства США. Ініціативний центр сприяння активності та розвитку громадського почину (ІСАР «Єднання»). Платформа «Маркетплейс» Агентства США з міжнародного розвитку. Global Innovation

Fund 2020 (Глобальний інноваційний фонд). Загальний конкурс від фонду сприяння демократії Посольства США.

Тема 15. Програма Horizon 2020 та Європейська Рада з наукових досліджень

Програма Horizon 2020. Європейська Рада з наукових досліджень (European Research Council). Структура програми Horizon 2020. Передова наука, лідерство у промисловості та суспільні виклики. Передові дослідження. Фінансування Європейська Рада з наукових досліджень (European Research Council). Програма імені Марії Склодовської-Кюрі. Новітні та майбутні технології. Інфраструктура світового рівня. Лідерство у промисловості. Суспільні виклики.

Рекомендовані джерела інформації

Нормативно-правові акти, акти «м'якого права»:

1. Проект "Вища освіта України" Угода про грант фонду Е5Р між Україною та Європейським інвестиційним банком, підписана 17 грудня 2018 р., ратифікована 16 квітня 2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971_003-18/ed20200416#Text

2. Про затвердження Порядку проведення державної експертизи інвестиційних проектів: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 р. № 701 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/701-2011-%D0%BF#Text>

3. 2013/743/EU: Council Decision of 3 December 2013 establishing the specific programme implementing Horizon 2020 – the Framework Programme for Research and Innovation (2014-2020) and repealing Decisions 2006/971/EC, 2006/972/EC, 2006/973/EC, 2006/974/EC and 2006/975/EC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013D0743>

4. Regulation (EU) No 1288/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 establishing 'Erasmus+': the Union programme for education, training, youth and sport and repealing Decisions No 1719/2006/EC, No 1720/2006/EC and No 1298/2008/EC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1288>

5. Regulation (EU) No 1291/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 establishing Horizon 2020 – the Framework Programme for Research and Innovation (2014-2020) and repealing Decision No 1982/2006/EC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32013R1291>

Основні рекомендовані джерела інформації:

6. Бабій О.Я., Петрик О.В., Скорохода М.Р. (уклад.) Гранти 2017. Каталог донорських організацій. Навч.-практичний посібник. – Бурштин: Клуб сталого бізнесу, 2017. – 89 с.

7. Методичні рекомендації щодо написання проектних заявок. Навч. посібник / МГО «Регіональний центр транскордонного співробітництва Єврорегіон «Дністер». – Вінниця: Єврорегіон «Дністер», 2015. – 54 с.

8. Основи грантрайтингу та управління проектами в публічній сфері : метод. рек. для органів влади та недерж. орг-цій / Авт. кол.: В.В. Белявцева, А.І. Гнатенко, О.С. Зінченко та ін. ; за заг. ред. О.В. Кулініча. – Харків : Золоті сторінки, 2017. – 148 с.

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

9. Безверхнюк Т.М. Ресурсне забезпечення регіонального управління: теоретико-методологічні засади : [монографія] / Т.М. Безверхнюк. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. – 318 с.

10. Грантрайтинг: методичні рекомендації для органів публічної влади щодо написання проектних заявок / [О.В. Кулініч, Д.С. Ткачов, С.Є. Ігнат'єв та ін.] ; за ред. О.В. Кулініча. – Х. : Регіональний центр міжнародних проектів і програм, 2013. – 78 с.
11. Данилов В. Л. Основы фандрайзинга. Теория и практика. Учебное пособие. – М.: Росинформагротех, 2018. – 164 с.
12. Демуз І. О. Фандрайзинг і грантрайтинг як особливий фінансовий механізм міжнародної підтримки наукових проектів в Україні / І. О. Демуз // Економічний вісник університету. – 2019. – Вип. 43. – С. 12–20. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/есvч_2019_43_4
13. Жезьнік Г. Європейські фонди для самоврядування України — як правильно управляти європейським проектом / Г. Жезьнік, І. Кульчицький, В. Монкевіч. – Варшава, 2008. – 138 с.
14. Как просить деньги на некоммерческие проекты у благотворительных фондов. В помощь пишущим заявки на гранты. – М. : Пед. об-ние «Радуга», 1996. – 46 с.
15. Михайлова М. Новости фандрайзинга (Учебное пособие для фандрайзеров и тренеров) / М. Михайлова, Є. Чижевская, О. Алексеева, Б. Цирульников [сост. Н.В. Крыгина, ред. Т.А. Боловинова]. – М. : Фонд социального развития и охраны здоровья «ФОКУС-МЕДИА», 2005. – 148 с.
16. Морозов Є.Л. Механізми державного управління науково-технічними програмами та проектами соціально-економічного розвитку регіону: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Є.Л. Морозов; Донец. держ. ун-т упр. – Донецьк, 2005. – 20 с.
17. Партнерские отношения. Поиск средств. Разработка проекта. Управление проектом. – Донецк : А-во регион. развития «Донбасс», 2000. – 94 с.
18. Основні засади проектного менеджменту / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, органів місц. самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Упор. ЧабакЛ. А. – Чернігів: Сіверський центр післядипломної освіти, 2016. – 56 с.
19. П'ять вдалих кроків до європейського проекту. / Посібник. Публікація в рамках проекту «Підтримка локальних спільнот України в залученні європейських фондів», співфінансованого МЗС РП в рамках Програми „Польська Допомога 2009”. – Режим доступу: <http://horizon2020.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/5-кроків-до-Європейського-проекту.pdf>
20. Розробка Концептуальної Ноти проекту: практ. посіб. / Проект Європейського Союзу «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні». – GIZ International Services, 2013. – 33 с.
21. Сбруєв М. Г. Технології грантового супроводу науково-дослідних проектів в університетах США / М. Г. Сбруєв // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 3. – С. 139–153. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2015_3_19

22. Софій О. Державний фонд регіонального розвитку: механізм / процедури підготовки та відбору проектів регіонального розвитку / О. Софій. – Львів : Європейський діалог, 2015. – 53 с.

23. Торгалю Т. Механізми формування і реалізації проектів регіонального розвитку: стан наукового розроблення. Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. праць. – 2016. – Вип. 1. – С. 101–109. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2016_1_16

24. Фесенко Т.Г. Управління проектами: теорія та практика виконання проектних дій: навч. посібник. Х.: ХНАМГ. – 2012. – 181 с.

25. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України : практ. посіб. / [Чемерис А.]; Швейц.-укр. проект «Підтримка децентралізації в Україні — DESPRO». — Київ : ТОВ «Софія-А». – 2012. – 80 с.

26. Чернов С. В. Вдосконалення державного механізму експертизи публічних проектів. Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи: матеріали VIII міжнар. наук. інтернет-конференції аспірантів та докторантів з державного управління. (Одеса, 26 трав. 2017 р.). Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017. – С. 159–161.

27. Чернов С.В., Руда І. В. Актуальність впровадження проектного менеджменту в органах державної влади в умовах децентралізації. Управління проектами у розвитку суспільства: матеріали XII міжнар. конф. (Київ, 22–23 трав. 2015 р.). Київ: КНУБА, 2015. С. 271–272.

28. Шинкарюк О. В., Сігайов А. О. Інституалізація провідних елементів механізму державного регулювання регіонального людського розвитку (Частина I) / Шинкарюк О. В. // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2016. – №3(35). – С. 80–92.

29. Bauer D.G. The "how to" grants manual: successful grantseeking techniques for obtaining public and private grants. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2015. – 720 p.

30. Payne M.A. Grant Writing Demystified: A Self-Teaching Guide. McGraw-Hill, 2010. – 256 p

31. Smith N.B., Gabriel Works E. The Complete Book of Grant Writing: Learn to Write Grants Like a Professional. Sourcebooks, 2006. – 272 p.

32. Yang O.O. Guide to Effective Grant Writing: How to Write a Successful NIH Grant Application. 2nd Edition. – Springer, 2012. – 99 p.